

NR 13 SÜGIS-TALV 2019 Loov Eesti

LOOMEMAJANDUS EESTIS A.D. 2019 » LOE LK 2

Pisut nõu ja julgustust särasisilmsetele tegijatele

Tiiu Allikmäe,
LOOV EESTI

Kagu-Eesti on Tallinnast kaugel, kui Tallinn Kagu-Eestist, ütles Loov Eesti+Maa projekti alguses üks meie partner. Jah, tuleb tõdeda, et Tallinnas tegutsejad ei jõua just sageli maapiirkondadesse, pigem tulevad ikka kaugema kandi elanikud Tallinna. Meie Loov Eestiga otsustasime seda mustrit muuta ja minna vaatama, mida on kaugemas kandis uut.

Tagantjärele tundub see küll ainuõige otsus – nii palju särasisilmseid ja hakkajaid tegijaid ning nii palju inspiratsiooni meile endile ei osanud me alguses oodatagi. Teadsime, et meie ei ole kursis kohalike põnevate tegemistega, kuid selgus, et neil endilgi puudus ülevaade, millega naabrid tegelevad. Seega oli hädavajalik nad kokku viia.

Korraldasime palju üritusi: klubiõhtud tutvumiseks, InnoLabid uute ideede leidmiseks, TeamLabid ideede arendamiseks ja mentoriga kohtumiseks, seminarid oskuste täiendamiseks, Loomemajanduse Akadeemiad ja õppereisid eestvedajate silmaringi laiendamiseks ning kohalikele probleemidele lahenduse pakkumiseks. Kümnes maakonnas korraldatud enam kui 60 üritusel osales üle 1300 inimese ning meie tegevusest sai kasu üle 600 ettevõtte, neist 80 lõpetas arendusprogrammi PESA ja 30 osales ekspordiprogrammis PESA+.

Nelja-aastase projekti käigus saime aru, et paljud inimesed, kes eelistavad elada väljaspool Tallinna, on uskumatult nutikad endale töökohtade loomisel. Vajadusest endale meeldiva tegevuse kaudu sisetulek kindlustada on sündinud näiteks Ode Disaini studio, MTÜ Väärt Raplamaa Toode pood, TaevaniMaani Meistrikoda, Puraviku sepikoda, BonMerité loo-

Foto: Loov Eesti

Nelja aasta jooksul sai Loov Eesti tegemistest tuge üle 600 ettevõtte.

duskosmeetika, Minna Sahver, U-Studio klaasikoda, Viilung Puit, Muhumuster, Saaremaa Sepad, GoodKaarma, Villa Volli, Saaremaa Kunstistuudio, Loovusait, Saara Kirjastus, Resa Nukustuudio, Wile farm, Kirna mõis, Mari-Lill Pihitje ehted, Rüütli Käsitöökoda, Hiiu-maa Loovinimeste Ühenduse HiKu Nelja Nurga galerii jpt. Igale ettevõttele on oma lugu. Lugu, mis äratav tähelepanu ja paneb kuulama. Väga inspireeriv on kohata hingega tööd tegevaid inimesi, kelle kohta võib öelda, et nad ei ole kunagi tööd teinud, sest nad tegelevad enda meeljalaga, kuigi tihti tuleb tegutseda mitmel rindel.

Ettevõtjahingega inimesele on vaja vaid väikest tuge ja julgustust, et ettevõtmist edasi arendada ning miks mitte mõne ideega ka välisriiki minna.

Neile, kes soovisid ettevõtet süüviti arendada, pakkusime võimalust osaleda veebipõhises arendusprogrammis PESA, kus vormiti kaheksa kuu jooksul tooteideid turukõlblikke toode.

„Huvitavate koolituste kõrval oli PESA ka tagant tükivägi. Igale nädalale oodati meilt midagi ja kui me ei saanud seda tehtud, tundisime end halvasti. PESA meenus, miks ma just nii teen. Koolituste ja erinevate inimestega kokkupuute kaudu suunati meid küsimusi küsima. See sundis ebavajalikud asjad kõrvale jätma ja oma toodet viimistlema,“ rääkis Lauri Läänelaid (Todos OÜ).

PESAs toetas iga osalejat mentor ning peale veebikoolituste ja kodutööde saadi mitu korda kokku, et omavahel kogemusi vahetada ja mõnel koolitusel ise kohal olles osaleda.

PESA+ programm oli mõeldud neile, kes olid toote juba turukõlblikuks saanud. Programm lõppes eksamiga, mis tähendas, et tuli osaleda välismessil. Kokku seitsmel messil õpiti toodete väljapanekut, hinnastamist, viimistleti müügiioskuseid ja kogeti päriselu.

Lisa Kröeber, Lisa Kroeber Jewellery: „PESA+ programm aitas saada hea ülevaade oma ettevõt-

test. Pidime keskenduma küsimustele, millega ei olnud varem tegele- nud: millised on ettevõtte nõrksed, kuidas esitleda oma brändi, kuidas suhelda kliendiga, aga ka millised on ettevõtte tugevused, eesmärgid ja kasvuvõimalused. See programm aitas endale selgitada, mida ma teen ja kuhu tahan minna.“

Loomeinimesi koondavad keskused

See, et inimesed loovad endale ise meelepärast tegevust, on töökohti, ei ole ainult nende enda toimetulemise probleem, vaid mõjutab kogu piirkonna elu. Inimesed lähevad ikka elama sinna, kus toimub midagi huvitavat, kus neil on midagi teha ja hea olla.

Seega pöörasime eraldi tähelepanu kohalikele loomeinimesi koondavatele keskustele. „Kui piirkonnal läheb hästi, läheb ka igal ettevõtjal seal piirkonnas hästi. Selleks tuleb konkurentidesse suhtuda kui koostööpartneritesse, sest ainult nii jõuab ettevõtte edasi

ja saavutab edu,“ rääkis tol ajal Ida-Viru Ettevõtluskeskuses (IVEK) tegutsenud Kristi Markov. IVEK koordineerib tegevusi alt üles, mis tähendab, et kõik tegevused tulevad inimeste vajadustest. „Mitte nii, et siin on kott raha – tulge ja tehke. Inimesed on ise aru saanud, et neil on vaja tuge ja piirkonna ettevõtjaid ühendavat organisatsiooni,“ rääkis Kristi turismiklastriist „Seiklus Ida-Virumaal“.

Samamoodi tegutsevad Mooste mõis, Kullamaa käsitöömaja, Haapsalu Pitsikeskus, Sänna Kultuurimõis ja Tartu Loomemajanduskeskus. Ettevõtlusega alustamine ei ole nii lihtne, kui seda on Eestis ettevõtte registreerimine. Hea nõu on teretulnud!

Toonase Mooste valla vanema Ülo Needo sõnul toob elav kultuurielu valda umbes 10 000 külastajat aastas. Pealegi toovad kultuuri-tegevused vallale kaudset tulu, sest külastajatele pakutakse majutust, toitlustust ja kohalikke suveniire. „Kultuurihuviga külastajad toovad meile ka uusi ideid. Näiteks sai rahvamuusikatöötajate festival alguse rahvamuusikakool,“ räägib vallavanem. Tema sõnul annavad loomeettevõtted kohalikele tööd ja teevad piirkonna atraktiivsemaks. „Viimasel ajal on valla rahvaarv püsinud enam-vähem samal tasemel, juurde on tulnud just aktiivseid ja teotahtelisi noori,“ ütles Needo.

Seda, et loomemajandus saab piirkonna arengule kaasa aidata, kogesime meie ja mõistsid ka kohaliku elu juhtijad. Hiiu-maa pani aluse loomemajanduse arengukavale Loov Hiiu-maa, Tapa vald panustas ise märkimisväärselt programmi, et valla ettevõtjad sellest osa saaksid, Järvamaa põimis loomemajanduse oskuslikult maakonna ettevõtlust arendavate tegevustega, Ida-Viru Loomemajanduskeskus laienes Narva, kus avati inkubatsioonikeskus OBJEKT.

Neli aastat on pikk aeg. Võrreldes projekti algusajaga on muutunud nii halduspiirid kui ka inimesed ja nende plaanid. Oluline on aga, et maapiirkondade loomeettevõtlus tugevneks edaspidigi ning selle toetamiseks ja ergutamiseks leitaks vahendeid. Selles peitub rohkem kui vaid ühe inimese või pere heaolu.

Projekti Loov Eesti+Maa rahastati Euroopa Regionaalarengu Fondi loomemajanduse arendamise meetmest.

PARIMAD PALAD

Kristiina Urb: Loov Euroopa Kultuuri programmis muutub uuel rahastusperioodil olulisemaks sektori-põhine toetus **Lk 4**

Edith Sepp: Eesti film annab tööd ja leiba Eesti filmitegijatele, aga toob veel enam sisse Eesti majandusele **Lk 3**

Juhtkiri

Koostöö – nii oskus kui ka vajadus

Istun loomemajanduse konverentsil ühes Euroopa pealinnas. Konverents nagu ikka – auditoorium on inimestest tulvil ja lavalt on just öeldud hulk trafaretseid avasõnu.

Ometi on olukord eriline, sest põhiettekandjad on koostööpartnerid ja sõbrad. Projektid ja teemad, millest räägitakse, on ka meie projektid, sest osaleme neis. Kõik on väga isiklik.

Taban end esimest korda mõttelt, et Euroopa – see olemegi meie. Suured sõnad ühtsest majandusruumist ja vabast liikumisest on tänu üha tihenevale koostööle saanud reaalsuseks.

Ei ole tõesti erilist vahet, kas oled loomemajanduse arendaja Itaalias, Saksamaal, Rootsis või Eestis. Probleemid, millega tuleb rinda pista, on sarnased, ja rõõmud, mida see töö endaga kaasa toob, ikka samad.

Loov Eesti leht, mis ilmub juba kolmeteistkümnendat korda, on sisu poolest suur koostöö ülevaade. Olgu see siis Eestisene koostööprogramm Loov Eesti+Maa või Euroopa Liidu toetatav Loov Euroopa programm, kus on mitu head näidet üleeuroopalise koostööst.

Koostööoskust peetakse üheks 21. sajandi olulisemaks oskuseks. Kuidas seda endas ja oma organisatsioonis arendada ning sellega edukalt tegutseda, ei pruugigi kõigile nii valutu olla. Selleks et kogemusi saada ja neist õppida, tuleb aga lihtsalt algusest alustada, nagu on teinud tänaste edulugude jagejad.

Loov Eestil on koostööpartneritega tõesti vedanud. Aastate jooksul on meie partnervõrgustik nii Eestis, Euroopa Liidus kui ka idapartnerluse riikides pidevalt täienenud ja arenenud.

Mööduva aasta tähtsündmusteks saab pidada Eesti disainibrändide väljapanekuid Amsterdamis, Kopenhaagenis ja Stockholmis; elukestva õppe moodulite arendustegevuse nõustamist kuues Iisraeli kõrgkoolis; veebipõhise arendusprogrammi PESA seitsmendat lendu, millele andsid kustumatu sära naistevõtjate lennukad ideed ja motiveeritud suhtumine; Loov Eesti+Maa nelja-aastase programmi põhjal ilmunud käsiraamatut „Nutikas jääb maal ellu“; loomemajanduse konverentsi „Loovus päästab maailma, kas oleme selleks valmis“. Valminud on iduettevõtetele suunatud veebipõhine kiirendiprogramm PESA Virtual Academy, mille piloot viiakse läbi Gruusias. Hoo on sisse saanud Läänemere riikide loomemajanduse organisatsioonide rahvusvahelistumist toetav projekt Creative Ports ning novembrikuu viimasel nädalal tehti Helsingis algust Põhja- ja Baltimaade inkubaatorite võrgustikule.

Alati elame kaasa ettevõtetele, kellega on meie teed ristunud. Nii tõi rõõmsaid uudiseid oktoobrikuu, kui želatiinist kunstnahka arendav Gelatex võitis rahvusvahelise ringmajanduse võistluse Green Alley Award ja Stella Soomlais studio leidis hea eeskujuna äramärkimist Euroopa Ringmajanduse Platvormil.

Need on ainult üksikud tähed mööduvast aastast, kui Loov Eestil on olnud võimalus olla nii eestvedaja kui ka koostööpartner. Jääb ainult soovida meeldivaid koostööelamusi ja viljakaid kohtumisi Loov Eestiga.

Eva Leemet, Loov Eesti tegevjuht

Loov Eesti leht

Peatoimetaja: Tiiu Allikmäe
Väljaandja: Loov Eesti, Telliskivi 60a, Tallinn
Tegevjuht: Eva Leemet
Tel: 501 2558
info@looveesti.ee
www.looveesti.ee

Ajalehe kujundas Ekspress Meedia erilahenduste- ja sisuturunduse osakond

www.looveesti.ee

Loomemajandus Eestis A.D. 2019

Ragnar Siil,
LOOMEMAJANDUSE MÕTTEKOJA
CREATIVITY LAB ASUTAJA

Kuidas läheb loomemajandusel Eestis 2019. aastal? Loomemajandusel läheb Eestis täiesti normaalselt. Looomeetvõtted sünnivad ja kasvavad, mõni lööb läbi, paljud tulevad otsaga kokku ning paljud lõpetavad tegevuse. See ongi täiesti normaalne.

Kui 2000. aastate keskpaigas hakati rääkima loomemajandusest, arvas nii mõnigi, et see on järjekordne moerõögatus ja ajutine nähtus, mis peagi asendub või hääbub. See ei olnud nii, sest loomemajandust ei leiutatud 2005. aastal, vaid see on alati olemas olnud. Loomemajandust ehk kultuuril ja loovusel põhinevat ettevõtlust on kogu maailmas senisest rohkem teadvustatud.

Maailma Majandusfoorum on kaardistanud oskused, mis on 21. sajandil kriitilise tähtsusega. Neli oskust, mida on tulevikus rohkem vaja kui kunagi varem, on kriitiline mõtlemine, loovus, kommunikatsioon ja koostöö. Loovus on asendamatu, kui ei ole maavarasid, mis võiks riikide tegematajätmissi kinni maksta. Loovus ei küsi vanust, elukohta ega palganumbrit. Loovust ei saa asendada robotid, vähemalt mitte veel nähtavas tulevikus.

Eesti on Euroopa Liidu vahendite toel toetanud üle kümne aasta loomemajanduse arenduskeskusi, loomeinkubaatoreid, loomeettevõtte ekspordiprojekte ja palju muud. Nüüd jagati ära viimased toetused sellest perioodist, kuid tuleviku osas on jäänud õhku küsimusi. Mis saab loomemajanduse toetamisest edasi? Kas arenduskeskused peaksid olema isemajandavad ja nende riiklik toetamine tuleks lõpetada? Kas loomeettevõtteid peaks toetama nagu igat teist ettevõtluse vormi? Või lõpetama üldse nende toetamise ära, sest ettevõtteid peaksid saama hakkama ilma riigi toeta?

Arenduskeskuste oluline roll

Enne, kui vaatame tulevikku, küsime, mida on viimastel aastatel saavutatud? Meil on hea võimalus võrrelda valdkonna näitajaid alates 2003. aastast tänu Eesti Konjunktuuriinstituudi regulaarsele kaardistusele. Ettevõtete ja asutuste arv on kasvanud 2307-lt (2003. aastal) 9098-ni (2015. aastal) ehk peaaegu neli korda. Töötajate arv on samal perioodil kasvanud ligi 20 000 töötajalt rohkem kui 30 000 töötajani. Kogutulud on kasvanud 600 miljonilt eurolt peaaegu 1,5 miljardi euroni. Kusjuures kõik need näitajad ületavad riigi keskmisi kasvunumbreid.

Olen veendunud, et see ei ole

Ragnar Siil

juhulik. Selle taga on paljude inimeste ja organisatsioonide töö, et luua soodsad tingimused loomemajanduse valdkonna arenguks. 2008. aastal käivitati Eesti Disainikeskus, varsti pärast seda lükati käima Eesti Arhitektuurikeskus ja seejärel veel paljude teiste valdkondade arenduskeskused. Neil keskustel on olnud võtmeroll Eesti loomemajanduse keskkonna kujundamisel. Nad on tegelenud ettevõtete koolitamisega, tõstnud avalikkuse teadlikkust, toetanud valdkonnasisest koostööd ja tutvustanud Eesti tegijaid rahvusvahelisel areenil. Nende töö on olnud sedavõrd oluline ja vundamenti laduv, kuid jääb kohati märkamatuks või iseenesest mõistetavaks.

Riiklik strateegia aitaks areneda

2018. aasta lõpus viidi 12 kultuurivaldkonna ja loomemajanduse arenduskeskuses EASI tellimisel läbi strateegiadiagnostika, mis andis väga hea ülevaate arenduskeskuste hetkeseisust, võimalustest ja ohtudest. Peaaegu kõiki valdkondi läbiv teema oli loomemajanduse katusestrateegia puudumine, mistõttu on ebaselged riigi ootused arenduskeskustele. Tõsi, suurem osa arenduskeskustest on eraalgatusel põhinevad mittetulundusühingud, kuid eranditult kõik need on kultuuri- ja loomemajanduse valdkondades väärtusahela eri osades kriitilise tähtsusega. Ühest küljest on täiesti mõistetav, et riik sooviks näha keskuste suuremat võimekust kaasa turul teenuseid pakkudes rohkem sissetulekuid, kuid täiesti isemajandavad keskused on ulme. Kui praegu oleks võimalik pakkuda sellise marginaaliga teenuseid, mis kataks keskuste kulud, oleks turul kohe ettevõtteid, kes pakuksid samu teenuseid ärielistel alustel. Keskused, kelle roll on ennekõike toetada valdkonnas tegutsevaid ettevõtteid, püüavad maksimaalselt vältida olukordi, kus teenuse pakkumisel või toetuse taotlemisel (sh sponsorite otsimisel) konkureeritaks sama valdkonna ettevõtetega. Nokk kinni, saba lahti.

Loomemajanduse väärtusahelad

Euroopa Komisjon viis 2017. aastal läbi põhjaliku uuringu kultuuri- ja loomemajanduse valdkondade väärtusahelatest. See on väga kasulik lugemine, et mõista valdkondade toimemehhanisme ning sedagi, kus ja kuidas saavad keskused valdkonnas tegutsejaid toetada. Näiteks võib tuua kaasaegse kunsti valdkonna, kus tavaliselt algab teekond kunstniku vaatenurgast kunstiteose loomisest ja esmasest väljapanekust, mis toimub tavaliselt mittetulunduslikul näitusel. Seejärel tuleb leida esindusgalerii ja kunstniku töid laiemalt tutvustada, et müüa neid avalikesse või erakollektsioonidesse, või pakkuda töid hoopis kunstivahendajatele ja müüjagaleriidele. Kunstiteosele tuleb leida esmane ostja, millele võib järgneda tööde jõudmine järelturule. Väike osa kunstitöödest võib lõpuks jõuda kõrgetasemelise näituse teekonnale, kus töid eksponeeritakse pärast esmasid või teiseseid müüke näitustel või muuseumides.

Kui riigil oleks strateegia kaasaegse kunsti valdkonna terviklikuks arenguks, siis oleks vaja vadata, kuidas toimib Eestis süsteem väärtusahela igas etapis – kes on võtmeosalised ja millist rolli mängivad protsessis eri keskused, kes pakub kunstnikele pinda ja tehnilisi vahendeid kunstiteoste loomiseks, kes pakub esmaseks väljapanekuks, kes tutvustab neid kunstiturul, kes koolitab, kes aitab viia rahvusvahelistele kunstimeessidele või näitustele jne. Need, kes on väärtusahela alguses ehk seal, kus raha ei ole, vajavad rohkem riiklikku toetust baastingimuste loomiseks. Raha hakkab ringlema väärtusahela lõpus, seal on riigi roll aidata jõuda rahvusvahelisele areenile. Nii saab hetkega selgeks, et Eesti Kunstnike Liit koos ARSi majaga, Tallinna Kunstihoone, Kaasaegse Kunsti Eesti Keskus, Eesti Kaasaegse Kunsti Arenduskeskus koos vastavatu Kai kunstikeskusega, kunstimuuseumid, galeriid ja teised ei ole üksteist dubleerivad ega üksteisega konku-

reerivad üksused, vaid ühe valdkonna loomuliku ja hädavajaliku ökosüsteemi osad, kellel on täita konkreetne ülesanne väärtusahelas. Võtad neist ühe ära, kannatavad kõik teised.

Sama kehtib muusikas, disainis, arhitektuuris, filmis ja paljudes teistes valdkondades. Filmiinimesed on koostanud valdkonnapõhise visiooni ja disainitegelased on valdkonna strateegia just valmis saanud, kuigi kummalgi juhul ei ole riik allakirjutanute hulgas. Teistes valdkondades selliseid kokkuleppeid ei ole. Samuti puudub riiklik strateegia loomemajanduse arendamiseks 2020. aastast edasi. Kümme aastat tagasi oli see täiesti mõistetav, sest teema oli uus ja riik valmis katsetama loomemajanduse kui innovaatilise lähenemisega kultuurile ja ettevõtlusele. Praeguseks on riikliku strateegia puudumine viinud olukorda, kus järgmisel struktuurivahendite perioodil ei ole kindlust loomemajanduse valdkonna rahastuse jätkamise osas.

Mida oleks vaja teha loomemajanduse arenguks?

Lõpetuseks annan neli konkreetset soovitusi, mida järgmistel aastatel loomemajanduse arendamisel teha. Esiteks tuleks teostada riigi tasemel valdkonna tegevuskava, mis ei lähtu valdkondade väärtusahelate loogikast ning mis määratleb täpselt riigi ootused, olulised tegevussuunad ja rollijao- tuse osaliste vahel.

Teiseks tuleks riigil leida võimalused toetada loomemajanduse arenduskeskusi tegevustoetusega, mis võimaldaks neil osutada valdkonnas avalikke teenuseid. See looks teatud stabiilsuse EASI praeguse projektist projektini tsükklis ja võimaldaks keskenduda pakutavate teenuste arendamisele ning täiendava era- ja välisrahastuse kaasamisele.

Kolmandaks tuleks teadvustada, kui suur potentsiaal on kultuuril ja loomemajandusel mitmekesistada piirkondade elu, luua töökohti ja anda hoogu turismile. Mitu maakonda (sh Tartumaa ja Hiiumaa) on võtnud loomemajanduse arendamise üheks fookuseks. Loov Eesti+Maa programm, mis kaasas väiksemaid omavalitsusi üle Eesti, tõestas veenvalt, et Tallinnas ja Tartus loodav teave ei jõua sageli maapiirkondadesse, mistõttu tuleks senisest rohkem tegeleda kohaliku taseme loomeettevõtete oskuste ning teadmiste parandamisega.

Neljandaks muidugi eksport. See ei ole lihtne ega kiire protsess, aga riik peab jätkuvalt toetama eesti kultuuri ja loomemajanduse eksporti ning rahvusvahelistumist. Selleks on endiselt vaja kokku leppida ühtsetes põhimõtetes, luua kultuuriekspordi toetusmeetmed, aidata kaasa turundusvõimekuse kasvatamisele ja tegijatel jõuda rahvusvahelisele areenile.

Eestikeelne film peab püsima elujõulisena

Edith Sepp,
EESTI FILMI INSTITUUDI JUHT

2019. aasta on Eesti filmile erakordne. Eesti filme vaadati kinodes aasta jooksul enam kui 800 000 korda ja turuosa küündib 25 protsendini kõikidest kinokülastustest. Kõigile on selge, et EV100 programmi raames filmivaldkonnale antud lisaraha mõju on suurem, kui keegi oskas ennustada. Mõju on olnud lausa erakordne, ilma liialdamata. Eesti filmi tugevust on märganud nii kinokülastajad, ajakirjandus, poliitikud kui ka rahvusvahelised filmifestivalid ja suurstudiod.

EV100 filmiprogramm ehitab ühendava silla Eesti filmi ja publiku ootuste vahele – selle ja eelmise aasta kinokülastajate arv näitab, et Eesti filmil on väga oluline koht rahva südames. Filmitegijad suudavad kõnetada vaatajaid, algatada ühiskonnas diskussioone ning äratada huvi Eesti ajaloo ja looduse vastu. Filmid on saanud ka rahvusvahelist tunnustust – enamikul EV100 filmidest on olnud väga edukas festivalilevi, koju on toodud mitu olulist auhinda. Eestis on kasvanud uus

põlvkond filmitegijad, kelle teosed ei kõneta ainult Eesti publikut, vaid vaatajaid üle maailma.

EV100 programmiga kaasnud suurem riigi toetus, mida saab pidada ka usalduse märgiks, ei jäänud erakapitalile märkamata. 2019. aastal on erakapitali kaasatus filmivaldkonda olnud muljet avaldav. Sel aastal kinodes Eesti edukaimaks dokumentaalfilmiks saanud „Ott Tänak. The Movie” on toodetud erakapitaliga. Ka „Vanamehe multikas”, mis on kinodes kõige rohkem

vaadatud Eesti animafilm, valmis suures osas erakapitali toel.

Eesti film seisab kahel sambal – eelkõige kodumaistel filmidel, mis loovad kindla põhja kogu valdkonnale, ja seejärel allhanketeenustel, mis toovad Eestisse suuri välisinvesteeringuid. 2019. aasta läheb filmiajalukku aastana, kui töötati üliedukalt koos maailma ühe suurema filmitudioga Warner Bros. Üks oluline osa Christopher Nolanu uuest filmist „Tenet” filmiti Tallinnas ja see pakkus suurepärase koostöökogemuse Eesti filmitegijatele.

Eesti film annab tööd ja leiba Eesti filmitegijatele, aga toob veel enam sisse Eesti majandusele. Majutusasutused, transpordifirmad, söögikohad, turvafirmad ja peamine võtteeplik Tallinn saavad sellise suure filmi tootmisest tunduvalt rohkem kasu kui filmitegijad. Tõsi, filmitegijad saavad hindamatu kogemuse, mis hoiab neid rahvusvahelises konkurentsis.

See ei ole veel kõik – Tallinna linn ja filmitootjad rajavad koos Baltimaade moodsaima filmitootmise keskuse, mille valmimist võib oodata juba 2021. aastal.

Vaatamata valdkonnas toimuvatele silmatorkavatele muutustele nagu märkis Hannes Rumm tabavalt 25. mail Äripäeva arvamussloos „Tõde ja õigus ja raha. Mida teha, et

Armin Karu jälle Eesti filmi investee-riks?”, on olukord veidi nukker: „Kui eraettevõtluses tasub mingi investeering end hästi ära, siis enesestmõistetavalt investeeritakse sellesse valdkonda edasi. Eesti filmi puhul on vastupidi – pärast pidu tuleb eriti hall argipäev.”

Tõepoolest, 2020. aasta Eesti filmivaldkonna eelarve ei ole määrgatavalt suurem kui see oli enne EV100 programmi algust 2013. aastal. Elu on edasi läinud, huvi Eesti filmi vastu on hüppeliselt suurenenud ja seda peaks kõrgelt hindama. 2013. aasta tasemel eelarvenumbritega ei ole aga võimalik teha selliseid filme, mida Eesti kinovaataja ootab ja väärib. EV100 programmi esile kerkinud uue põlvkonna filmitegijad, nagu Tanel Toom, Moonika Siimets, Liina Triškina-Vanhatalo, Joosep Matjus, Kaur Kokk jt, vääribid võimalust arendada annet, töötada edasi ja luua väärtust, mis püsib läbi aegade.

Kuigi Hannes Rumm on oma artiklis üsna pessimistlik, siis Eesti filmivaldkond tervikuna usub siiski, et EV100 raames saavutatud usaldus filmitegijate ja rahastajate vahel jääb jõusse ka EV100-le järgnevatel aastatel. Tähtis on, et püsiks elujõuline eestikeelne film. Oluline on näha ka panust, mida annab Eesti film Eesti majandusse. Just filmivaldkonna kaudu tuuakse Eestisse suuri välisinvesteeringuid, luuakse uusi töökohti ja paraneb Eesti rahvusvaheline maine. Eesti ettevõtjad saavad kasu ja riik saab maksutulu, mida on omakorda vaja riigile, et toetada eesti keele ja kultuuri püsijäämist.

Narva loome-inkubaator OBJEKT: Tuleviku töökeskkond ja multimeediakeskus Euroopa-Venemaa piiril

2019. aasta sügisel sai Narvas valmis loomeinkubaator, mis on sisuliselt loome- ja multimeedia hub OBJEKT. Nüüd on Narvas olemas idufirmade, loomeettevõtete ja ärikeskkonna arendamise infrastruktuur.

OBJEKT on moodne ja mugav koostöökeskus, kus asukad saavad kasutada ülikiiret interneti, nõupidamis- ja kontoriruumi, kaht kööki ning ainulaadset multimeediakeskust visuaalse meedia tehnoloogiate õppimiseks, arendamiseks ja demonstreerimiseks. Multimeedia keskuses on sobivad tingimused tele- ja filmitööstuse ning animatsiooni, virtuaal- ja liitreaalsuse, keeruliste graafiliste lahenduste ja küberspordi jaoks. Veel pakutakse digitaliseerimislahenduste arendusplatvormi turismi, meditsiini ja tööstuse jaoks.

Tegelikult töötab organisatsioon loomemajanduse arengu valdkonnas juba enam kui kolm aastat ja on selle aja jooksul viinud ellu mitu projekti: Creative Narva, Teatrikus ja ürituste sari „Loomemajanduse teeõhtud”, mis on korraldatud koostöös Loov Eesti, Tallinna loomeinkubaatori ning teiste Eestis tegutsevate loomemajanduse tugistruktuuridega. Esimene venekeelne häkatoniki. Need ja paljud teised OBJEKTi tiimi algatusel loodud projektid toetavad ka kohalikku start-up-kogukonda, millele loob kindlasti lisavõimalusi sel aastal avatud Startup Estonia Ida-Virumaa kontor.

„Nii aktiivselt oli keeruline ilma oma ruumita tegutseda. Seega oli vaja kohta, kus kokku saada, arutada, töötada ja tutvuda uute inimestega. Sellepärast alustasime kolm aastat tagasi sellise pidepunkti planeerimisega, mis viiski OBJEKTi – koostöö- ja multimeediakeskuse – valmimiseni,” kommenteeris ruumide avamist OBJEKTi tegevjuht Jana Pavlenkova. „Suurt rõõmu teeb, et tänu arendusprogrammidele ja -üritustele – Creative Narva, TV Beats, Teatrikus ja teised – on tulnud piirkonda uusi ettevõtjaid kohalike inimeste eestvedamisel ning meie kogemusi peavad vääriliseks ja soovivad Narva loomeinkubaatoriga liituda ka ettevõtjad väljastpoolt maakonda. Otse loomulikult soosib seda OBJEKT ise – meil on ägedad ruumid, tehnika ja seltskond,” jätkas Jana Pavlenkova.

Loomeinkubaator ehk hub OBJEKT töötab Narvas aadressil Linda 2c ning võtab juba vastu külalisi ja ettevõtjaid. OBJEKTi koostöökeskus on kõige mugavam ja uuendusmeelsem koht, kus Narvas töötada. See on asendamatu ja täiesti esimene taoline töökoht kohalikele vabakutselistele, turistidele ning digiettevõtjatele. Ambitsioonikamatele tegutsevatele ettevõtjatele on pakuda suurepäraseid kontoreid ja äriarenduste tugiteenuseid.

„Me saame väga hästi aru, et piirilinnas asudes oleme tähtis transiidipunkt Euroopast Venemaale. Juba praegu tunnevad meie vastu suurt huvi peale innovaatilise sektori ettevõtjate ka traditsioonilises ettevõtlussektoris tegutsejad, kes tulevad asju ajama Virumaa tööstusparkidesse või lihtsalt õppe- ja turismi eesmärgil. Narva on praegu mitme sihtgrupi huviorbiidil ja me kiirustame ettevõtjaid toetama ning seeläbi andma oma panust tulevikku,” sõnas OBJEKTi kaasasutaja Anton Ossipovskii.

Täpsemalt saab tutvuda loome hub'i OBJEKT teenuste ja projektidega leheküljel www.objekt.is, kus saab broneerida ruume ning esitada meile küsimusi.

Eesti muusika potentsiaal on suur meie riigi väiksusest hoolimata

Virgo Sillamaa,
MUSIC ESTONIA TEGEVJUHT,
EMEE TEGEVSEKRETÄR

Eesti muusikavaldkonnas on rahvusvahelisi edulugusid palju ja neid tuleb aina juurde. „Ida-Euroopa Island” on ehk kõige sagedamini kuuldav võrdlus ja kiitus, aga mul on tunne, et oleme just nüüd jõudnud kohta, kus meie muusikavaldkonda ei ole enam vaja määratleda teiste kaudu – meil on oma selge eripära, andekad muusikud, heliloojad, produtsendid ja ettevõtjad, kel on oskusi ja ambitsiooni rahvusvaheliselt töötada.

Edulood saavad sündida piisavalt tugevas ja toimivas ökosüsteemis. Nii ka muusikavaldkonnas. See on kompleksne tervik, kus oma rolli täidavad nii formaalne haridus, enesetäiendamist ja süvenemist võimaldavad programmid, residentuurid, esinemispaigad, festivalid ja väiksemad sündmused, rahastussüsteem, ettevõtlik tugivõrgustik ning palju muud.

Eesti muusikavaldkond on pelgalt kümne aastaga teinud läbi hüppelise arengu – seda märkavad meist ehk teravamaltki naabrid ja partnerid mujalt maailmast. Oma roll on olnud siin Eesti muusikaettevõtluse arenduskeskusel MTÜ Music Estonia, kes on viie tegutsemisaastaga panustanud valdkonna ettevõtluse ja iseäranis ekspordivõimekuse kasvu. Ruumi, kuhu kasvada, on küllaga. Kasvõi ainult Euroopat vaadates on muusikavaldkond üks loomemajanduse olulisem sektor, genereerides igal aastal enam kui 25 miljardit eurot tulu ja andes tööd pea 1,2 miljonile inimesele*.

Kolm peamist arengu mõjutajat

Music Estonia tegutseb kolmes strateegilises suunas: valdkonnas tegutsejate kompetentsi kasvatamine, rahvusvahelistes võrgustikes

töötamine ja kontaktibaasi laiendamine ning valdkonna ökosüsteemi arengusse panustamine.

Valdkonna proffide ettekannetest isikliku mentorini

Edukas rahvusvaheline tegutsemine nõuab peale ande, tohutu tahte ja töövõime veel palju muudki. Music Estonia on aastate jooksul panustanud nii artistide, mäenedžeride, produtsentide kui ka teiste valdkonnas tegutsejate oskuste, teadmiste ja kontaktibaasi parandamisse. Seda on tehtud vastavalt vajadusele mitmel moel: ettekanded ja arutelud Tallinn Music Weeki konverentsil; seminarid, töötoad ja meistriklassid, mida viivad läbi valdkonna professionaalid üle maailma; kontaktide loomise sündmused; pikaajalised programmid personaalse mentoriga; rahvusvaheline praktika mõnes muusikaettevõttes.

Tugev rahvusvaheline võrgustik on kriitilise tähtsusega

Peale kohalike olude tundmise ja siinsete tugevate sidemete on Music Estonia jaoks olnud rahvusvahelise võrgustiku ehitamine algusest peale kriitilise tähtsusega. Nii osaleb Eesti delegatsioon igal aastal organisatsiooni eestvedamisel valdkonna olulise-

matel messidel, esitlusfestivalidel, konverentsidel ja muudel kohtumistel. Samuti on Music Estonia Euroopa muusika ekspordikontoreid ühendava organisatsiooni EMEE aktiivne liige ja kuulub rahvusvahelisse muusika info-keskuste assotsiatsiooni IAMIC. Need võrgustikud on teinekord otseseks abiks mõnele siinsele tegutsejale, ennekõike aga saavad nende toel teoks mahukad ettevõtmised, mis panustavad valdkonda laiemalt.

Nüüd rohkem auru ökosüsteemi arendusse

Kui esimestel aastatel läks põhiaur valdkonna kompetentsi arendusse ja võrgustiku loomisse, siis nüüd on rohkem võimalust toetada valdkonna arengut tervikuna. Nii osales Music Estonia hiljuti Euroopa Komisjoni tellitud uuringu ja strateegiadokumendi European Music Export Strategy koostamisel. Sel sügisel avati koostöös Georg Otsa nimelise Tallinna muusikakooliga esimene muusikaettevõtluse õpe. Lähtulevikus lükatakse käima muusika-ekspordi toetusfond ja fookusesse tuleb siinse kontserdikorralduse valdkonna arendamine.

*Allikas: www.createurope.eu/en/wp-content/uploads/2014/11/study-full-en.pdf

Foto: Mari Kass

Traageldaja uuris PESA+ programmis Soome turu võimalusi

Kaubamarki SIKSAK kasutav OÜ Traageldaja liitus PESA+ programiga, et saada rohkem teadmisi Soome turust ning infot oma toodete sobivuse ja müügivõimaluste kohta. Koos Loov Eestiga osaleti Habitare messil Helsingis.

OÜ Traageldaja sündis 1994. aastal, kui tollase Lembitu moeateljeed kinni pandi. Alustati rõivaste valmistamisega, hiljem lisandusid kodutekstiilid. Koduvald toetas ruumide rendiga ja nii sai ettevõtte laiendada. Esimesed väljapanekud Soome messidel tõid kliente ning nii saadi kinnitust, et sealseid sisekujundajad ja disainerid on nendest toodetest huvitatud.

Kümme aastat tagasi otsustati hakata õmblema oma tooteid – gobeläänkangast kodusisustustooteid: laudlinu, linikuid, padjakatteid, voodikatteid jne. 2012. aastal registreeriti oma kaubamärk SIKSAK.

2017. aastal liitus ettevõtte PESA+ programiga. „Teiste ettevõtjatega koos arutades oskad oma probleemidele teisi läheneda ning lahendused tulevad kiiremini, samas saad veel indu ja ideid, mida võiks paremini teha. Konsultantide ja koolitajate nõuanded olid head eelneva tegevuse ja teadmise kinnituseks või uute müügi ja kodulehega seotud ideede saamiseks. Koos koolitajaga Soomes messil käimine andis ettekujutuse, mis meie toodetest tegelikult arvatakse ja kuidas peaks neid müüma,” rääkis ettevõtte juht Heli Sillaots.

Kõik ekspordiga seonduv ei olegi nii lihtne. Eriti keerukas võib olla hinnastamine. „Soomes on gobeläänil palju kõrgem hind kui Eestis. Mitme Soome konsultandi nõu kuulates ja arutades otsustasime ka oma gobelääntoodete hinna tõsta oluliselt kõrgemaks. Me ei näinud ette aga seda, et Eesti ostja on palju hinnatundlikum. Kahjuks kaotasime selle tagajärjel terveks aastaks Eesti ostjad, Soome mahud seda aga ei katnud. Olime sunnitud 2018. aasta alguses hindu langetama ja nüüdseks oleme taastanud endise müügi mahu. See oli kõva õppetund,” selgitas Heli eksporditeemade keerukust.

Pärast PESA+ programmi lõpetamist alustas ettevõtte interneti teel kardinat müümisega. Eestis müüakse tooteid edasimüüjate kaudu ja kodulehel www.siksak.ee ning Soomes kodulehe www.siksaktekstiilit.fi kaudu.

Kuna ka Kärus kohapeal ehk tootmises käib päris palju inimesi, siis otsustati sealgi avada pood, kus on väljas kogu valik ja saab esitada tellimusi.

Bränd Helg sündis PESAs

Evelyn Mürsepp toodab sobivaid riideid nii vastsetele emadele kui ka beebidele oma kaubamärgi Helg alt. Isiklikust vajadusest sündinud ettevõtte sai tuule tiibadesse Loov Eesti PESA programmi abil.

Kuidas ja millal sündis ettevõtte idee?

Idee disainida ja toota eestimaiseid emade ja beebide rõivaid ning aksessuaare tuli mul 2018. aasta kevadel, kui olin ise väikese beebiga kodus. Kuna ma ei leidnud kaubandusest sobivaid imetamisriideid, mis oleksid eestimaised, kvaliteetsed ja mugavad, õmblesin ise endale mõne näidise. Seejärel mõtlesin, et miks mitte seda ka teistele emadele pakkuda. Avastasin aga, et materjali saab tellida vaid üsna suurtes kogustes ja naiste riietest jääb palju üle. Nii sündiski idee teha ka beebitooteid, mis harmoneeruksid emade toodetega. Seega läks pool aastat ideest ettevõtte asutamiseni ja veel pool aastat, enne kui oma kaubamärgi Helg 2019. aastal lansseerisin.

Miks otsustasite liituda PESA programiga?

Sain info PESA programmi kohta enda jaoks ideaalsel ajal. Registreerisin ettevõtet ja otsisin vastuseid hulgate küsimustele, mis alustavat ettevõtjat vaevavad. Muu hulgas otsisin infot, kuidas leida brändile identiteeti. Siis ei olnud mul veel täpset ettekujutust, milline peaks minu kaubamärk olema ja kes on minu klient. Pealegi ei teadnud ma eriti palju tootarendusest ja turundusest. PESA programmis õpetatakse ettevõtjat just nendes valdkondades ja see tundus hea võimalus saada küsimustele vastused.

Mida programm andis?

PESA programm andis mulle kui ettevõtjale enesekindlust ja julgust ideega lõpuni minna. PESA programmi ajal sai minu kaubamärk identiteedi, arendasin välja kõik esimese kollektiooni tooted ning tootsin need ka valmis. Kokku kuulus esimesse kollektiooni 30 rõivaeset ja aksessuaari ning valmistasin tooteid 1200 tükki.

Milline on ettevõtte seis praegu?

Tulin esimese kollektiooniga välja pea samal ajal kui PESA programiga lõpetasime, seega valmis minu kaubamärk sõna otseses mõttes PESAs. Praegu on mul kakskeelne e-pood www.helg.ee ning minu tooteid müüakse ka Tartus armsas poes Laste Maa & Ilm. Samuti otsin aktiivselt edasimüüjaid nii Eestis kui ka välismaal. Sügistalvel hakkame peale emade ja beebide toodete pakkuma riideid ja aksessuaare ka lapseootel emadele ning natuke suurematele lastele.

Tuleb ehk mõni põnev seik meelde?

Huvitavat oli PESA programmi ajal muidugi palju, aga meelde tuleb ajurünnak kaubamärgi nime teemal. Ma olin sellega juba üsna ummik, sest kõik vähegi sobilikud variandid olid juba kasutusel ja üks minu idee ei tekitanud erilisi reaktsioone PESAkate hulgas. Nii istusimegi kahe mentoriga ja arutasime asja. Nalja sai kõvasti, aga enne lõppu küsis Sixten Heidmets, mis tunne mind ennast valdab või peaks

Foto: Terje Lepp

Helg imetamistuunikad sündisid vajadusest

klienti valdama, kui ta emadusele laiemalt mõtleb. Seepeale ma ütlesingi, et helge tunne. Selle ideega läksingi koostumisel koju ning taustauuringu tulemusel sain teada, et „helg” tähendab Skandinaavias „püha”, mis sobib ideaalselt kirjeldama emadust ja lapse sündi. Nii saigi kaubamärk nimeks Helg.

Loov Euroopa Kultuuri järgmine rahastusperiood tootab uusi võimalusi

Kristiina Urb,
LOOV EUROOPA KULTUUR
EESTI NÕUSTAJA

Loov Euroopa programmil algab õige pea selle rahastusperioodi viimane aasta, uus rahastusperiood algab 2021. aastal. Kuna praegu käivad Euroopa Komisjonis läbirääkimised ja arutelud uue perioodi tegevuse osas, siis midagi lõplikku ei saa veel uue rahastusperioodi kohta öelda. Küll aga on näha suunad, kuhu liigutakse.

Esimene hea uudis on, et kui enamik valdkondi saab järgmiseks rahastusperioodiks väiksema eelarve kui oli praeguses perioodis, siis loomemajanduse ja kultuuri valdkond saab uuel rahastusperioodil praegusest suurema eelarve. Seega suureneb valdkonna rahastus.

Uuel rahastusperioodil muutub olulisemaks sektoripõhine toetus ehk kultuurisektoritele tulevad suure tõenäosusega just nende vajadusi silmas pidavad toetused. Näiteks on praegusel rahastusperioodil programmi Music Moves Europe raames uuritud muusikavaldkonna vajadusi ja testitud toetusviise, mis võiks kõige mõjusamalt valdkonna arengule kaasa aidata. Toetusmudelite testimisega jätkatakse ka järgmisel aastal ning veel sel aastal on plaanis neli voo: koosloomine ja -tootmine, muusikute tervise ja heaolu uuring, muusikaha-

Foto: Jana Laigo

Kristiina Urb

ridus ja õppimine ning Euroopa muusikaekspordi strateegia elluviimine.

Samuti soovitakse tugevdada brändi European Stories ja sama programmi kaudu toetada üha enam just kirjandusvaldkonda. Programmi European Stories eesmärk on teha Euroopa keeltes ilmunud ilukirjandus kättesaadavaks üle Euroopa ja toetada nii kirjastusi kui ka kirjanduse levitamise tegelevaid organisatsioone.

Valdkonnad, mida soovitakse muu hulgas uuel rahastusperioodil spetsiifiliselt toetada, on etendus kunstid, mood, disain, kirjandus, muusika, arhitektuur ja pärand.

Veel oodatakse Loov Euroopa Kultuuri taotlusvoorus üha enam ambitsioonikaid projekte, millega soovitakse midagi mahukat korda saata. Väga väikese eelarvega projektidel soovita-

takse pigem teisi rahastusmeetmeid kasutada.

Uuel rahastusperioodil muutub kunstnike mobiilsuse kõrval olulisemaks ka teoste mobiilsus, et need jõuaksid Euroopas uue publikuni. Sel perioodil on väga edukalt testitud programmi i-Portunus raames kunstnike mobiilsust ja uuel perioodil soovitakse midagi sarnast ka kunstitöödele luua. i-Portunuse raames tähendab mobiilsus välismaale reisimist ametialasel eesmärgil. Siia alla kuulub näiteks reis professionaalsesse kunstiresidentuuri, et tutvustada töid rahvusvahelisele publikule, korraldada näitust, teha kultuurialast koostööd rahvusvaheliste partneritega, arendada rahvusvahelist koostööd jne.

Kuigi uus rahastusperiood toob muudatusi ja rohkem sektoripõhiseid toetuseid, siis sellest hoolimata peaksid alles

jääma juba praeguses perioodis olnud toetused koostööprojektidele, võrgustikele ning platvormidele. Praeguses faasis ei saa olla kindel, et taotlustingimused jäävad täpselt samaks nagu need olid sel perioodil – see selgub siis, kui uus periood on 2021. aastal alanud ja tegevuskavad on paigas.

Kui mõelda teemade ja mõju peale, mida toetusi taotlevad projektid võiksid silmas pidada, siis muutuvad uute teemadena üha olulisemaks kliimateadlikkus ning sooline võrdõiguslikkus. Kindlasti jääb oluliseks publiku suurem kaasamine ja just vähe- ja suuregruppidele suunatud tegevused. Oluline on panustada sidusa ühiskonna kujundamisse, näiteks publiku arendamise ja kultuurile ligipääsu tagamise kaudu, sealhulgas digitaalsete vahendite ja digipädevuste arendamise abil. Kultuuri- ja loomevaldkonnas tuleb võimaldada rahvusvahelistumist ning piiriülest koostööd ja mobiilsust. Oluline on koostöö Euroopa Liidu tasandil, et arendada ja säilitada Euroopa rikkalikku vaimset ja materiaalselt kultuuripärandit, sealhulgas kultuuriväärtuslikku keskkonda ning eriti olulisi piirkondlikke kultuuriruumi.

Loov Euroopa Kultuuri uus rahastusperiood toob väga suure tõenäosusega muudatusi, aga hea uudis on see, et need kõik peaksid valdkonda veelgi paremini toetama.

“PLAYON!” ühendab iidset ja modernset kunsti

Mihkel Seeder,
VAT TEATRI DRAMATURG,
MIHKEL@VATTEATER.EE

2019. aasta sügisel alustanud rahvusvaheline teatriprojekt „PLAYON!” on pööranud ettevõtmise. Kümme Euroopa organisatsiooni võtavad fookusesse lugude jutustamise uute tehnoloogiate abil. Selleks ühendatakse omavahel näiliselt väga erinevad maailmad – teatrikunst, moodsad tehnoloogiad (näiteks virtuaal- ja liitreaalsus, hologrammid) ja arvutimänguloogika.

Projektipartnerid usuvad, et just neid kolme maailma kombineerides on teatrikunstil võimalik jõuda keerulisemate sihtrühmadeni, näiteks publikuni vanuses 18–29, ning käsitleda teemasid ja lugusid, mis ei ole klassikalises teatris võimalikud. Projekti raames uuritakse, milliseid võimalusi pakub digiajastu inimeste kaasamiseks otsustamis- ja loomisprotsessi. Samuti otsitakse, kuidas luua loomingulisi sildu virtuaalse ja füüsilise reaalsuse vahel.

2019.–2023. aastal toimuv projekt on jaotatud aastasteks etappi-

Foto: Siim Vahur

VAT Teater kasutab põnevas koostööprojekti lugude jutustamiseks uusi tehnoloogiaid.

deks. Iga organisatsiooni juurde luuakse spetsiaalsed laborid, mille eesmärk on dokumenteerida uute tehnoloogiate katsetamise tulemusi teatrikeskkonnas. Neid materjale jagavad partnerid nii omavahel kui ka avalikkusega. Seetõttu on „PLAYON!” ühtaegu nii kunsti- kui ka haridusprojekt. Veel saavad organisatsioonid kasutada projekti raames eksperte, kes aitavad tehnoloogia- ja arvutimängutööstuse toimetehhanisme paremini mõista. Projekti tulemuseks võivad olla nii õppevideod, mobiilirakendused, arvutimängud kui ka

installatsioonid, kuid peamine rõhk on siiski uutel, põnevatel ja liigutatvatel lavastustel.

VAT Teater on varemgi käsitlenud põhjalikult internetiteemasid. „PLAYON!”-i puhul on VAT Teater aga juhtorganisatsioon. Seega on VAT Teater esimene Eesti teater, kes juhib Loov Euroopa suuremahulist projekti.

VAT Teatri missioon on leida uutel väljadel üles aspektid, mis aitavad teatrit tugevamaks muuta. „Teater on on üks vanem kunstivorm,” ütles VAT Teatri kunstiline juht Aare Toikka. „Teater suudab

endas ühendada kõik teised kunstivormid ja sealhulgas ka digitaalse sfääri. Teatri keskmes on alati inime ja meie loominguline eesmärk on leida inimene üles ka digitaalselt väljalt.”

Olulist rolli mängib rahvusvaheline koostöö. Enamik lavastusi sünnivad kahe või enama projekti-partneri ühistööna, omavahel vahetatakse nii loomingulisi kui ka tehnilisi eksperte. Projektipartnerid on VAT Teater (Eesti), Pilot Theatre (Suurbritannia), teater Kolibri (Ungari), Teatro O Bando (Portugal), Dortmundi teater (Saksamaa), teater Vårt (Norra), teater Ludowy (Poola), Landestheater Linz (Austria), teater Elsinor (Itaalia) ja Yorki ülikool (Suurbritannia).

Ettevõtmise avauuritus toimus Tallinnas novembri lõpus, mille raames tutvusid projektipartnerid arvutimängutööstuses levinud *game jam*’i kontseptsiooniga. Esimesed lavastused esietenduvad 2021. aasta alguses.

www.vatteater.ee

Foto: Karel Koplimets

Tallinna Kunstihoone kutsub virtuaalse ja reaalse suhte ja olemuse üle mõtlema kunstnikke üle terve maailma.

Tallinna Kunstihoone muudab näitused digitaalseks

Tallinna Kunstihoone on partner projektis „BEYOND MATTER – Cultural Heritage on the Verge of Virtual Reality”. „BEYOND MATTER” toob kultuuripärandi virtuaalse reaalsuse piirile, kasutades ainulaadseid ja uuenduslikke levitamismeetodeid praegu või tulevikus ligipääsmatu kunsti- ja kultuurisisu digitaalseks taaselustamiseks.

Kadri Allikmäe küsimustele vastas projekti Eesti osa juht Taaniel Raudsepp Tallinna Kunstihoonest.

Milles seisneb projekt „BEYOND MATTER – Cultural Heritage on the Verge of Virtual Reality”? Kas võib loota, et tuhande aasta pärast saavad tulevased põlvkonnad teie loodud materjalide kaudu tänapäevase kunstiga nagu mõnes ulmefilmis?

„Beyond Matter” tegeleb tõesti kunstinäituste digitaliseerimisega. Raske on öelda, mis saab tuhande aasta pärast, kuid juba 2022. aastal saab Tallinnas selle projekti raames näha ühe 20. sajandi olulisemate näituste hulka kuuluva 1985. aastal Pariisis Pompidou keskuses toimunud näituse „Les Immaterieux” („Immateriaalsed”) virtuaalset rekonstruktsiooni.

Projekti tutvustuses kirjutate, et panete pärast projekti lõppu kokku virtuaalse muuseumitööriistakomplekti, mis hõlmab teadmisi kunstiteoste kuvamise ja vahendamise vahenditest virtuaalreaalsuses. Mis on see virtuaalreaalsus, kus saab teie projekti pärast näha?

Tallinna Kunstihoone osa kogu projektist on küllalt materiaalne – toome välja täiesti reaalse kunstinäituse, mille teema on virtuaalsus. Selleks kutsume virtuaalse ja reaalse suhte ja olemuse üle mõtlema kunstnikke üle maailma. Kindlalt saab öelda, et näitus tuleb uuenduslik ja põnev. Tööriistakomplekt on aga midagi, mida arendame koos partneritega. Tulemuseks on vahendid ja metoodikad, mis sobivad näitustega seotud teabe, sealhulgas virtuaalsete mudelite loomiseks, talletamiseks ja avaldamiseks. Sisuliselt on see uuenduslik arhiiv, kust saab igal hetkel välja kutsuda näituse virtuaalse versiooni ja selle võrgus avaldada.

Kas kultuuripärandil, millega plaanite tegeleda, on ka mingid ajajalised või regionaalsed piirid? Kas keskendute näiteks soomeugri kultuuripärandile, Eesti ja partnerriikide kultuuripärandile või millelegi muule?

Projekt keskendub tehnoloogiatele ja metoodikatele, mille abil saab füüsilist kultuuripärandit virtualiseerida ja talletada. Mingeid sisulisi piiranguid ei ole – tehnoloogia töötab lõpuks üsna samaväärselt nii rehielamu kui ka kaasaegse kunsti näituse puhul. Projekti mõni osa tegeleb konkreetsete juhtumitega selleks, et luua kaasused tehnoloogia rakendamiseks, et seda projekti käigus arendada ja lihvida. Juba mainitud Pompidou keskus rekonstrueerib 1985. aastal toimunud näituse, Tirana Art Lab loob arhiivi viimastel aastatel linnaruumis esitletud ajutistest kunstiteostest, Tallinna Kunstihoone küsib aga hoopis laiemalt, mis on virtuaalsus ja kuidas mõjutab see meie elu? Mida toovad uued tehnoloogiad? Äkki me elame juba mingit sorti virtuaalreaalsuses seda ise märkamata?

Projekt ühendab eduka interdistsiplinaarse projekti jaoks valitud seitset erineva profiiliga partnerit kuuest Euroopa riigist, kus kõige olulisemad on tehnoloogia, museoloogilised uuringud ja uuenduslike levitamismetoodikate katsetamine. Projekt toob kunstiasutustele kogu Euroopas näiteid kultuuripärandi taaselustamisest ja dokumenteerimisest ning selle levitamisest virtuaalse reaalsuse keskkonnas.

Projekti partnerid: ZENTRUM FÜR KUNST UND MEDIEN KARLSRUHE EICHEN RECHTS (Saksamaa), AALTO KORKEAKOULUSÄÄTIÖ SR (Soome), CENTRE NATIONAL D'ART ET DE CULTURE GEORGES-POMPIDOU (Prantsusmaa), LUDWIG MÜZEUM – KORTARS MUVESZETI MŰZEUM (Ungari), Tallinn Art Hall (Eesti), TIRANA ART LAB AL PAR Weiss AG (Saksamaa).

MMI toob kokku noored muusika-professionaalid ja ettevõtted

Music Estonia MTÜ

Eesti muusikaettevõtluse arenduskeskus Music Estonia veab koos heade Portugali ja Saksamaa kolleegidega Loov Euroopa raames üheaastast rahvusvahelise praktika programmi Music Moves Interns (MMI). Kogu ettevõtmise eesmärk on viia muusikavaldkonna noored professionaalid kokku muusikaettevõttega, kes otsivad praktikante. Projekti rahastab Euroopa Komisjon Loov Euroopa alaprogrammist Music Moves Europe.

Üks kümnest pilootprojektist

Projekt sündis programmi Music Moves Europe üleskutsest tuustada Euroopa muusikavaldkonna kitsaskohad ja pakkuda neile lahendusi. Kokku rahastati kümme pilootprojekti – Music Moves Interns oli nende seas. Eduka toimetamise korral võivad pilootidest kujuneda Euroopa muusikavaldkonna arengu alustalad järgnevateks aastateks.

Projekt saab teoks koostöös Portugali muusikaekspordi arendusorganisatsiooni ja valdkonna klasteri WHY Portugal ning Saksa-

Foto: Music Estonia

Liina Tammepõld praktiseeris kommunikatsiooniagentuuris Mystic Sons Suurbritannias

maal Hamburgis tegutseva ühe Euroopa olulisima muusikavaldkonna turundus-, kommunikatsiooni- ja konsultatsiooniagentuuriga FACTORY 92.

Kaugem siht: üleeuroopaline võrgustik ja töömudel

MMI toob kokku muusikavaldkonnas tegutsevad praktikavajadusega noored ja väikeettevõtted üle Euroopa, luues tingimused sujuvaks koostööks. Pilootprojekti kaugem siht on panustada üleeuroopalise võrgustiku ja töömudeli loomisse, mis võimaldaks muusikavaldkonna noortel professionaali-

del leida rahvusvahelise praktika võimalusi ja neist võimalikult palju kasu saada ning teisalt toetaks valdkonna väikeettevõtteid praktikakogemuse pakkumisel.

Miks on kvaliteetne praktikakogemus nii oluline?

Euroopa muusikavaldkonnal on mõistagi tähtis roll kultuurilises plaanis, aga ka majanduslikus mõttes: siin töötab 1,2 miljonit inimest, mida on rohkem kui üheski teises loomevaldkonnas, ja nende töö tulemusel toodetakse aastas 25 miljardit eurot tulu. Muusikavaldkonda veavad ettevõtliku mõtteviisiga

vabakutselised ning mikro- ja väikeettevõtted, samas ei ole neil tihti peale võimekust ja oskust pakkuda struktureeritud ning juhendatud praktikakogemust või korraldada kohapeal väljaõpet juba tööle võetud noorele. See seab keerulise olukorda nii noored professionaalid, kel on seetõttu keeruline valdkonda jalga ukse vahele saada, kui ka ettevõtjad, kes neid vajavad.

Test: viis noort viies muusikaettevõttes

Testime programmi vältel viit kolmekuulist praktikantsüklit, programmis osaleb viis praktikanti ja viis ettevõtet. Ettevõtmise kestab jõuludeni, praegu on oskusi ja teadmisi täiendamas neli noort: Silvia Käsk muusikakirjastaja Lusitanian Music Publishingi juures Portugali Lissabonis, Triin Tammistu agentuuris Overground Music Rumeenias Bukarestis, Raquel Bem Santo mitmekülgse profiiliga muusikaettevõtte Estonian Funk Embassy juures Tallinnas ja Liina Tammepõld kommunikatsiooniagentuuris Mystic Sons Suurbritannias Londonis. Esimese tsükli on juba läbinud Liisa Lahtmets, kes oli praktikant kommunikatsiooniagentuuris FACTORY 92 Saksamaal Hamburgis.

Praktikantide põnevatest kogemustest saab lugeda projekti blogist: www.musicmovesinterns.eu.

Netikodanikud kingivad raamatutele uue elu

Elena Sipria-Mironov, TARTU ÜLIKOOLI RAAMATUKOGU PROJEKTJUHT; Marta Hang, EESTI RAHVUSRAAMATUKOGU TURUNDUSSPETSIALIST

Loov Euroopa Kultuuri alamprogrammist toetust saanud EODOPENi projekti abil teevad Euroopa netikodanikud digiteerimata teosed üldsusele kättesaadavaks E-raamat nõudmisel (EOD) võrgustiku kaudu. Eestist osalevad ettevõtmises nii Eesti Rahvusraamatukogu kui ka Tartu ülikooli raamatukogu.

On üsna tavaline, et raamatukogud lähtuvad kogude digiteerimisest oma eesmärkidest, mis ei pruugi alati kattuda kasutajate vajadustega. Peamiselt digiteeritakse 19. sajandi teoseid ning suur hulk 20.–21. sajandi tekstilist materjali on peidus hoidlates ja keeruka autoriõiguse olukorra tõttu digitaalsel kujul avalikkusele kättesaamatu. Samas kasvab lugejate huvi e-raamatute vastu ja aina sagedamini soovitakse interneti teel tellida teostest digitaalkoopiat.

EODOPENi projekti uudis

EOD (eBook on Demand) on 2009. aastal Euroopa raamatukogude algatatud projekt ja selle raames välja töötatud teenus, mis võimaldab tellida kvaliteetse digitaalkoopia raamatust, mille autoriõiguse kehtivuse tähtaeg on möödas. EOD otsinguportaal search.book2ebooks.eu kaudu saab praegugi leida miljooneid raamatuid ja tellida digitaalkoopia 37-st Euroopa raamatukogust.

EODOPENi jätkuprojekt keskendub samuti raamatukogudes peidetud teoste üldsuse ette toomisele neid digitaliseerides. Tähelepanu all on 20.–21. sajandi kirjanduslik materjal, mis vajab lisatööd autoriõigustega. „Kui varem oli fookus EOD teenuse pakumisel, siis EODOPEN keskendub nõudlusele – kaasab kasutajaid teoste valimise, digitaliseerimise ja levitamise protsessi, pöörates erilist tähelepanu noortele. Digiteeritud sisu tehakse mobiilirakenduste abil kättesaadavaks ka pimedatele ja vaegnägijatele,” ütles Silvia Gstrein, EODOPENi võrgustiku koordinaator Innsbrucki ülikoolist.

Eestis jätkavad projekti partneritena Eesti Rahvusraamatukogu ja Tartu ülikooli raamatukogu. „Rahvusraamatukogul on hea meel teha koostööd kolleegidega Euroopa raamatukogudest. See tugendab meie sidet ja võimaldab jagada teadmisi, et lahendada ühist väljakutset, mida autoriõiguste keerukas olukord kahtlemata on,” kommenteeris Rahvusraamatukogu peadirektor Janne Andresoo.

E-raamat nõudmisel

EOD teenuse abil valmistatud digitaalkoopia on kõrge kvaliteediga e-raamat, mis võimaldab teha täistekstisõidusid, töödelda teksti ja illustreerimisi ning hõlbustab ka vana kirjakeele lugemist. EOD on leidnud positiivset vastukaja teadlaste seas, kes kasutavad tärnituvastusega tekste uurimisobjektina.

Kadri Vider, Tartu ülikooli arvutiteaduse instituudi keeletehnoloogia teadur ja Eesti keeleressursside keskuse tegevjuht, saatis EOD kampaania puhul erialalistes teates, et eestikeelsed autoriõiguse alt vabad tekstid võiksid olla teadlastele oluline keeleressurss hõlpsal moel, sest peale digikoopia tehakse ära ka tärnituvastus. „Lubasin soovinimekirja eestikeelsetest teostest kokku koguda ja vormistasin hiljem tellimuse. Soovijad pidasid algatust väga heaks,” jagas Vider kogemust. Ta lisas, et tellis professor akadeemik Haldur Õimu juubeliks digikoopiad tema kahest olulisest eestikeelsest teosest: „Peale toreda sünnipäevakingi on see väärtuslik kink ka lugejatele, kes pääsevad ligi digieelse aja eestikeelsetele originaalteostele.”

Selle aasta 15. detsembrini pakuvad Eesti Rahvusraamatukogu ja Tartu ülikooli raamatukogu oma kogudes asuvate autoriõiguste alt vabade raamatute digiteerimist ning digikoopiaid soodushinnaga 10 eurot. Hea võimalus kinkida jõuludeks e-raamat!

EOD (2009–2014) tulemused:

- Teenusega jätkavad 37 Euroopa raamatukogu.
- Täidetud on üle 10 000 tellimuse.
- Teenindatud on 7000 teenusekasutajat.
- Digiteeritud on üle 2000 000 lehekülje.
- EODOPENi (2019–2023) eesmärgid:
- Osaleb veel 15 raamatukogu 11 Euroopa riigist.
- Täita 15 000 tellimust.
- Kaasata sihtgrupina noori ja vaegnägijaid.
- Teavitada rohkem kui 1000 000 inimest.

ERMi projekt “MOI!” soovib tõsta muuseumide mõju ühiskonnas

Pille Runnel, ERM

Eesti Rahva Muuseum osaleb partnerina Loov Euroopa rahastatud koostööprojekti „Mõju kad muuseumid” („MOI! Museums of Impact”). Detsembris algava ühistegevuse kaugem eesmärk on aidata Euroopa muuseumidel suurendada nende mõju ühiskonnas.

Kultuuril ja kultuuripärandil on suur potentsiaal säästlikuma, tolerantsema ja avatuma ühiskonna loomisel. Muuseumid panustavad inimeste heaolusse, aga need on ka kultuurilise loovuse ja uute ideede allikad. Veel on muuseumidel oluline sotsiaalne ja majanduslik mõju ning ennustatakse, et see muutub tulevikus veelgi olulisemaks.

Muuseumide vajalikkus ühiskonnas on järjest enam seotud ka muuseumide oskusega suhelda kogukondade ja külalastega. Seega on ettevõtmise mõte aidata muuseumidel teha strateegilisi otsuseid ja planeerida tegevusi nii, et need oleksid ühiskonna

Foto: Berta Jänes

Muuseumid pööravad rohkem oma näo inimese poole.

jaoks võimalikult asjakohased. Inimese, mitte muuseumikeskne vaade tuleks sisse kirjutada ka muuseumide arengukavadesse ja enesehindamise mudelitesse. Paljudes Euroopa riikides on muuseumivaldkonnas kasutusel kvaliteedi hindamise mudelid, mis tegelevad eelkõige organisatsiooni tegevusvaldkondade tulemuslikkuse hindamisega. Hinnatakse selliseid valdkondi nagu kogude haldamine ja näituste või teadustöö kvaliteet. Märksa asjalikum oleks leida aga lähenemine,

mis aitaks hinnata, kuidas toimib organisatsioon tervikuna ja milline on selle mõju ühiskonnale. Sellised mudelid tuleb aga alles luua.

Projekti partnerid püüavad üheskoos välja arendada muuseumide enesehindamise ja kvaliteedi arendamise tööriista, mis toetaks muuseumides uusi juhtimisviise ja strateegilist tegutsemist. Siin avaldubki MOI! uuenud eesmärk – uurida, kas muuseumide pakutu on kvaliteetne, ja hinnata, kas sellel on ka mingi

mõju. Kuidas saaksid muuseumid paremini hinnata, millised tegevused on mõju saavutamisel teistest tõhusamad ja olulisemad ning millised nendest on kestlikud pikemaajalise perspektiivis?

Uue nõuandva raamistiku väljatöötamiseks koostatakse partnerid esmalt mitu korda töötoavormis. Seejärel katsetatakse välja töötatud mudelit mitmes Euroopa muuseumis koostöös muuseumidega. Muuseumides korraldatakse kohapealsetele muuseumitöötajatele avatud foorumeid. Lõpuks valmib enesehindamise tööriist, mis võiks aidata muuseumidel näha oma tegevusi demokraatlikest uuenduslikest ja kaasavatest aspektidest, et vastata tulevikus veelgi paremini ühiskonna, kogukonna ja külalastajate vajadustele.

Projekti partnerid on pärit kogu Euroopast. Teiste seas võib peale juhtpartneri, kes on Soome Muuseumiamet (Museovirasto), esile tuua ka suurima Euroopa muuseumide võrgustiku koordineeriva organisatsiooni NEMO, mis pidas 7.–9. novembrini muuseumide tulevikule, arengueesmärkidele ja võimalustele mõtlevat aastakonverentsi Tartus Eesti Rahva Muuseumis.

Projekt “Keychange” toetab muusikatööstuse soolist tasakaalu

Ingrid Kohtla, TMW

2017. aastal Ühendkuningriigi muusikaorganisatsiooni PRS Foundation eestvedamisel loodud algatuse „Keychange” eesmärk on muuta muusikatööstus kaasavamaks ning toetada festivale ja muusikaorganisatsioone soolise tasakaalu saavutamisel.

Nii naissoost kui ka trans- ja mittebinaarsete sooidentiteetide esindajatest muusikute ning muusikavaldkonna edendajate tegutsemisvõimaluste tõhustamisega esitatakse väljakutse iganevad rolliootustele ning vähemusgruppide sotsiaalsele ja struktuursele ebavõrdsusele muusikatööstuses. Projekt võimaldab igal aastal 74 Euroopa ja Kanada artistil ning muusikavaldkonna edendajal osaleda rahvusvahelistel festivalidel, koostööprojektides ja loomelaborites. Eestis on projekti partnerid rahvusvaheline uue muusika festival ja konverents Tallinn Music Week (TMW).

„Keychange’i” avatapi tulemusena esitleti Euroopa Parlamendis muusikavaldkonna võrdõiguslikkuse manifesti, mis sisaldab soovitusi töötingimuste,

Foto: Aaron urb

TMW 2018 konverentsipaneel „Because it’s 2018? Gender pay gap, „Black Monday” and #metoo”

investeeringute, uurimistegevuse ja hariduse valdkonnas. Eesti muusikavaldkonna edendajatest on programmis osalenud teiste seas IDA Raadio asutaja Natalie Mets, leides selle olevat sedavõrd inspireeriv, et juhib nüüd ise TMW tiimis projekti tegevusi.

„Et muusikatööstus on meeste poole kaldu, on tegelikult teadatud fakt ainult valdkonna sees,” tõdeb Mets. „„Keychange” on suurepärane algatus, sest peale probleemist rääkimise loob see osalejatele reaalseid lahendusi välisesinemiste võimaldamise poliitikamuutjatele ettepanekute väljatöötamiseni. Mina sain tänu

sellele käia Hispaanias, Kanadas, Islandil, Belgias ja Saksamaal, tutvuda väga inspireerivate inimestega, tutvustada oma projekte ning arutada oluliste muusika- ja kultuuritööstuse teemade üle laiemalt.”

Tänavu sügisel käivitunud „Keychange’i” järgneva nelja aasta tegevusplaani siht ei ole lahendada soolise tasakaalu kitsaskohti ainult muusikaürituste esinejate lõikes, vaid ka muusikatööstuse tegevuste ja institutsioonide üleselt. Jälgitakse, et võrdõiguslikkus rakenduks muusikaettevõtete juhatuses, valdkondlikes auhinnakomisjonides

jne. Veel pööratakse senisest enam tähelepanu trans- ja mittebinaarsete sooidentiteetide esindajate muusikule ning muusikavaldkonnas tegutsejatele.

Igal aastal valitakse projekti osalema 74 esindajat 12 Euroopa riigist ja Kanadast. 2020. aasta programmi taotlusvooru laekus 693 muusiku ja muusikavaldkonna edendaja avaldus. Voo edukalt läbinud pälvid „Keychange’i” stipendiumi ja osaluse programmis, mis sisaldab osalust ühel 13 partnerfestivalist. Osalejad avalikustatakse tänavu detsembris Londonis toimuv projekti liikmesriikide istungil. „Keychange’i” lõppsündmus toimub 2023. aastal TMW-il.

„Keychange’i” partnerfestivalid on Reeperbahn (Saksamaa), Musikcentrum Öst (Rootsi), TMW (Eesti), Iceland Airwaves (Island), Way Out West (Rootsi), Roskilde (Taani), Oslo World (Norra), BIME (Hispaania), Mutek (Hispaania), MAMA (Prantsusmaa), Liverpool Sound City (Suurbritannia), Ireland Music Week (Iirimaa), Linecheck (Itaalia), SACEM (Prantsusmaa), Spring Break (Poola), Break Out West (Kanada).

Lisainfo: keychange.eu, tmw.ee

Muutuvad ajad kinolevis

Anu Ernits,
LOOV EUROOPA MEDIA JUHT

Elame ajal, mil ekraanidelt pakutakse meile tarbimiseks lõputul hulgal igasugust sisu. Kinodele on see aeg olnud õnneks pigem rikastav – kinosisid rajatakse juurde, külastatavus kasvab ja pakutav filmivalik ületab kaugelt vaatajate vastuvõtuvõime. Euroopas tehtud filmidele keskendudes ütleb viimaste aastate statistika, et Euroopas toodetakse igal aastal umbes 2000 täispikka mängu- ja dokumentaalfilmi. Hirmuäratav arv, eriti võttes arvesse seda, kui vähesed neist jõuavad kino, televisiooni ja VOD vahendusel Eesti vaatajateni.

Selleks et filmid Euroopas rohkem ringleksid ja ületaksid ka koduriigi piire, pakub Euroopa Liidu Loov Euroopa programm rahalisi toetuskeeme, mis on mõeldud filmide maaletootajatele ehk levitajatele, müügiagentidele ehk õiguste valdajatele ja *art-house*-kinodele. Need toetused on viimasel kümnel aastal aidanud rikastada Eesti kinode kavasid, tuua meie filmihuvilisteni Cannes'i ja Berliini festivalide võidufilme ning väiksemaid väärtuslikke ja kõrgel kunstilisel tasemel olevaid autorifilme. Loov Euroopa MEDIA kinolevitoetused on aidanud oluliselt kaasa sellele, et kinokavades ei oleks esindatud ainult üliisuure eelarvega USA suurstudiotode toodang.

Enne 2004. aastal Euroopa Liiduga liitumist ja Euroopa toetusmehhanismide avanemist Euroopa filme Eesti kinodes tegelikult ei linastunudki. Kinosisid pidid väärtfilmisid saama täis kahe nädala jooksul novembri lõpus, kui toimus PÖFF. Nüüd on olud kindlasti palju muutunud. PÖFFil saab endiselt vaadata väga suurt valikut filme, aga aasta jooksul toimub veel põnevaid filmifestivale ja eriprogramme. Paralleelselt kinoelamusel kasutatakse veel teleplatvormide või VOD pakutavaid võimalusi filmide vaatamiseks. Loov Euroopa MEDIA programmi kinolevitoe-

tuste olulisust ei tasu siinkohal alahinnata, kuna ilma nendeta ei oleks võimalik üheski Eesti kinos Euroopa filme näidata. Suurem osa Euroopa filme tuuakse kinodesse levitoetuse abiga.

Kinokülastaja ei peagi teadma, kuidas filmid kinno jõuavad ja milline on filmitööstuse masinavärk seestpoolt, aga kui ees on ootamatuid muutusi, siis oleks ehk hea veidi küsida taha vaadata.

Hiljuti muudeti kinolevitajatele toetuse andmise kriteeriumeid nii, et väga väikeste riikide levitajate jaoks kujuneb toetuste küsimine väga keeruliseks või vähemalt suhteliselt vähe motiveerivaks. Teiste muudatuste kõrval saab näiteks 100%-rahalise toetuse ainult tagasiulatavalt ehk siis, kui film on juba kinos linastunud ja kulud kantud. Levitajad ei ole kultuuriasutused, vaid äriettevõtted. Nende igapäevane mure on see, kuidas saada vaatajaid filmile kobarkinodes linastuvate USA filmide kõrval ja kas neid tuleb kokku piisavalt, et töö ennast üldse ära tasuks.

Veel üks olulisem muudatus on see, et kinolevitajad ei saa enam kaasa rääkida selles, milliseid filme nad MEDIA toetusega ostavad. Suures osas teeb selle otsuse nende eest ära müügiagent (*sales agent*), kes haldab filmi levi kogu Euroopas või maailmas. Praegu ei tea veel päris täpselt, milline on

nende muudatuste lõplik mõju meie kinolevile, kuna muutusprotsessid on aeglased ja toetuskeemi ühe muudatuse sisseviimine annab nähtavaid tulemusi filmitööstuses alles aasta või paari pärast. Küll aga on nüüdseks Eestis tegevuse lõpetanud vähemalt üks väikelevile orienteeritud firma.

Siinkohal räägime väikelevitajatest, kellel ei ole lepinguid USA suurstudiotega ega ligipääsu suure eelarvega ja menule orienteeritud Briti filmidele. Need levitajad toovad meie kinodesse näiteks Lars von Trieri, Ulrich Seidli ja Pedro Almodóvari filme ning häid Islandi ja Soome filme. Selliseid firmasid on Eestis umbes neli-viis ning nende tegevus on monopolkinode ja suurlevitajate kõrval väga oluline.

Kinodele pakutavate filmide hulk on nii suur, et Euroopa filmide vähene esindatus ei pruugi kinokavades esmapilgul väga silmaga paista. Vaatajalt võetakse aga pikemas plaanis ära valikuid ja elamus, mis võimaldaksid neil hoida end kursis uuema kinokunstiga. Ajal, kui paljud inimesed veevad päevi ja öhtuid telekanalid lapates, suutmata otsustada, mida vaadata, ja enesele aru andmata, et suur osa pakutavast liiuvast pildist on mõttetu, peaks olema sisupakkujatel – sealhulgas kinodel ja levitajatel – vastutus

Kaader Ken Loachi filmist „Kahjuks ei olnud teid kohal”, mille toob MEDIA toel maale levitaja Must Käsi.

pakkuda kvaliteetset programmi. Kinod peaksid olema suunanäitajad ja kureerijad, tehes vaataja eest juba esimesed aeganõudvad valikud ära. Kinoseanss on rohkem kui kunagi varem ikkagi sotsiaalne sündmus – eriline ja võrdlemisi kallid. Euroopa kino koondata oma mitmekesisuses suurt hulka säravaid autoreid, põnevaid lugusid, eripalgelist kultuuriruumi ja filmikunsti häid traditsioone, mis on sündinud meie elu keskel ja räägivad lugusid meist endist.

Need on peamised põhjused, miks meil oleks ka tulevikus vaja Eesti kinodesse eripalgelist valikut

Euroopa filme ja selle taustal tegutsema väikelevitajaid, kes neid filme maale tooksid. Sel põhjusel tekitab Loov Euroopa MEDIA kinolevitajatele mõeldud toetuste vähenemine muret ja kurbust.

Ajad muutuvad ja audiovisuaalvaldkonnas ei ole need kunagi varem muutunud nii kiiresti kui nüüd. Loodame, et need muutuvad piisavalt kiiresti, et sellele teemale tuleb ise mõni mõistuspärane lahendus *online*-levi näol või mõnel muul meile veel teadmata viisil.

“O2” kaadri taga: kuidas valmib kodumaine spioonipõnevik

Janika Ritson,
AGENDA PR

Helsingi lennuväljal filmitakse päeva viimast kaadrit ja Priit Vöigemast vigastab nii õnnetult jalga, et võtted tuleb terveks kuuks peatada. Tartlasi ehmatab puitmajas puhkenud tulekahju – õnneks on see võttegrupi korraldatud eriefekt. Tallinnas Vabaduse väljakul taastatakse ajaloolised tenniseväljakud, kuid rajuilim hävitab hetkega filmikunstnike nädalapikkuse töö. Massistseenis osalejad tunglevad Narva Kreenholmi väravas – väljas on külm oktoober, aga ekraanil peab see mõjuma sumeda suvena. Nii valmib järgmisel sügisel esilinastuv kodumaine spioonipõnevik „O2”.

„O2” sündmustik käivitub 1939. aasta augustis, mõni päev enne teise maailmasõja puhkemist. Meie luurajateni jõuab info, et Hitler ja Stalin on sõlminud salakokkuleppe Eesti iseseisvuse hävitamiseks. Sellel ülikriitilisel ajal

Kaader filmist „O2”, millele eraldati 2019. aastal Loov Euroopa MEDIA arendustoetust 30 000 eurot.

mõrvatakse Eesti luure juht ja ohvitser Feliks Kangur (Priit Vöigemast) peab viivitamatult tabama Nõukogude Liidu heaks tegutseva äraandja. Peale riigi ja rahva saatuse on Feliksi jaoks kaalul ka isiklik draama – saladus, mille keskmes on ta armusuhe poolatar Maria Dubrawskaga (Agnese Cürule).

Eesti, Soome, Läti ja Leedu koostöös valmiva suurlavastuse „O2” võtted algasid tänava suvel ja jätkuvad 2020. aasta kevadeni. Kuna see on reaalsetel sündmustel põhinev ajalooline film, tuleb taastada kogu 80 aasta tagune linnapiilt ja eluolu. Nii vuravadki Tallinnas, Tartus, Ida-Virumaal ja mitmel pool mujalgi elegantsed

vanasõidukid, kaupluste tekivad üleöö antiiksed reklaamsildid ja tänavatel jalutavad otsekui vanavanaema moeajakirjast välja astunud daamid ja härrad. Sama ajastutruu on paraku ka Eestisse valguv vaenlane – Väana mõisakooli rajatud Punaarmee sõjaväebaasi filmimisel osales üle saja nõukogude soldatiks kehastunud taus-

tanäitleja.

Režissöör Margus Paju („Suplinna salaselts”) sõnul väldib „O2” kõigile teada-tuntud ajaloolisi suurkujusid, riigijuhte ja poliitikut. „Selle asemel viime vaataja luurajate nähtamatusse maailma. Tagantjärele teame, et 1939. aasta augusti- ja septembripäevad määrasid Eesti saatuse järgneviks pooleks sajandiks, aga tollane elanikkond ei adunud veel katastroofi tõelist ulatust. Luurajad olid info mõttes mõistagi eelispositsioonil, aga nemadki olid lõppude lõpuks kõigest inimesed, kes muretsesid samavõrra kui riigi saatuse pärast ka abikaasa, laste, armukeste ja lemmikraamatute pärast,” räägib Paju.

Filmi peaosades säravad Priit Vöigemast ja läti näitlejatar Agnese Cürule. Teistes kesketes rollides on Elmo Nüganen, Tamber Tuisk, Johan Kristjan Aimla, Rein Oja, Doris Tislar, Indrek Ojari, Alo Kõrve, Mirtel Pohla, läti filmitäht Kaspars Znotiņš ja paljud teised näitlejad Eestist, Lätist, Leedust ja Soomest.

Esko Rips, kes produtseerib filmi koos Kristian Taskaga, toob

esile „O2” erakordse rahvusvahelisuse. „Võttegrupi panime kokku koostöös Soome juhtiva tootusfirma Solar Films, Lätist lööb kaasa Film Angels ja Leedust InScript. Tootmist juhivad Eesti filmistuudiod Nafta Films ja Taska Film,” selgitab Rips. Mitmes riigis toimuvad 43 võttepäeva, ajaloolised tegevuspaigad ja mastaapsed dekoratsioonid kajastuvad ka filmi eelarves – kokku kulub „O2” ekraanile toomiseks 2,2 miljonit eurot.

Filmi režissöör on Margus Paju, stsenaaristid Tiit Aleksejev, Eriikka Etholén-Paju ja Tom Abrams, peaproduktori Meelis Veeremets ning kunstnik Jaagup Roomet. Projekti toetavad Eesti Filmi Instituut, Kaitseministeerium, Eesti Kultuurkapital, Tallinna linn, Tallink, Tradehouse, Olerex, Loov Euroopa Media, Viru Filmifond, Tartu Filmifond, Läti Filmi Instituut, Leedu Filmi Instituut, Soome Filmi Instituut, YLE, AkzoNobel, Baltic Workboats, D’Difference, Goldwell, Hestia Hotel Group jt. Filmi levitab Hea Film (Estonian Theatrical Distribution OÜ).

Maailmafilm on Eestis kanda kinnitanud

Nele Paves,
FILM ESTONIA JUHT

Riigid üle maailma võistlevad rahvusvaheliste filmitootjate tähelepanu nimel. 2019. aastat kokku võttes võib Eesti lisada end uhkusega nende maade nimekirja, kuhu tahetakse tulla ja kellega soovitakse koostööd teha.

Tänavu suvel pakkusid palju kõneainet maailma ühe hinnatuma režissööri Christopher Nolani uue suurfilmi „Tenet“ võtted Tallinnas. Veel mõni aasta tagasi julgesid sellise mastaabiga projektist unistada vaid idealistid. Põhjuse suurfilmi tootmine osaliselt Eestisse tuua andsid eelkõige siinsed paigad Laagna tee ja Linnahalli näol, aga sama määravaks sai usaldusväärne koostöövõrgustik ning efektiivne tagasimakseprogramm riigi tasandil. Ilma viimaseta, olgu Eesti nii kaunis ja põnev kui tahes, oleks rahvusvaheliste tootjate siia meelitamine kordades suurem väljakutse.

„Teneti“ ja mitme teise sel aastal toimunud rahvusvahelise suurfilmi võtted on tõestanud kolm aastat tagasi loodud Film Estonia programmi vajalikkust nii kohalikul, riigi kui ka rahvusvahelisel tasandil. 2016. aastal Eesti Filmi Instituudi alla loodud toetusprogramm astus algusaastail tagasihoidlikke samme, kuid on nüüd arenenud toimivaks süsteemiks, mis on filmitegijatele lihtne ja loogiline ning toob Eestile tervikuna kasu. Tõestus sellest on taotluste kasvav hulk – ainuüksi sellel aastal on Film Estonia rahuldanud sama palju taotlusi kui kolmel eelneval aastal kokku.

Eesti kui koht, Eesti kui inimesed

Film Estonia tagasimaksesüsteem toetab koostöös Eestiga tehtud välismaiste mängu-, anima- ja dokumentaalfilmide ning telesarjade tootmist kuni 30% tagasimaksega Eestis tehtud kulutustest. Rõhuasetus on ses lauses ja kogu programmis sõnal „koostöö“ – toetuse saamiseks ei piisa Eestist kui asukohast, vaid projekti peab olema kaasatud Eesti partner ning seejuures peab 25% Eestis tehtavatest kulutustest olema seotud Eesti maksumaksjatest töajõuga.

Kaader filmist „Erna on sõjas“

Kino- või teleekraanil filmi vaadates võib vaid aimata, kui palju tööd on selleks tehtud ja inimesi sellesse oma panuse andnud. Vaataja ette jõuab lugu ja näitlejad ning fooni loob asukoht. Sellel pildil ei ole näha valgustajaid, helimehi, kunstnikke, heliloojaid ega assistente, kes kõik teevad tööd ühe filmi jaoks. Rääkimata neist, kes seisavad hea selle eest, et võtted saaksid üldse toimuda – autojuhtidest ehitajateni. „Teneti“ võtete heaks töötas sel suvel rekordarv inimesi, sõjadraamas „Erna on sõjas“ osales enam kui 200 eestlast taustanäitlejana ja tugiüksustes. Kõik inimesed said otsest tulu töötasuna, rääkimata kasut kogemuse näol. Toetades rahvusvahelisi projekte, toetame tegelikult siinset filmitööstust, et tööd jaguks ka siis, kui Eesti omatoodanguga koormust napib, ning toome siia teadmisi ja võimalusi, mida sinne filmitööstus ei saa endale lubada.

Tõsi, Eesti atraktiivsus seisneb esmajoonel meie mitmepalgelises keskkonnas, kust võib jätkuvalt leida nii hüljatud hooneid kui ka hästi säilinud arhitektuuri, pikka rannajoont ja metsikut loodust. Siiski on Eesti palju enam kui võttepäik – sobiv asukoht annab põhjuse siia tulla, meie inimesed aga põhjuse Eestisse naasta ja siin võimalikult suuri töid teha. Just eestlaste oskusi ja paindlikkust, aga ka operatiivsust ja lahenduste leidmise kiirust on esile toonud paljud rahvusvahelised tegijad. Kas meie kodumaised professionaalid oleksid kunagi jõudnud omal käel Hollywoodi suurfilmi meeskonda?

Kaader filmist „Maria paradis“

Loodetavasti. Kunagi. Ent paraku tõenäoliselt mitte. „Teneti“ näitel saame nüüd aga öelda, et paljud siinsete võtetega seotud eestlased jätkasid suurfilmiga ka väljaspool Eestit.

Filmilinn Tallinn vs filmimaa Eesti

Samal ajal kui Eestis on mureks ääremaastumine ning elu ja inimeste koondumine Tallinnasse, on filmitööstus see, mis suunab pilgu pealinnast eemale. Põnevate paikade otsinguil jõutakse Lõuna-Eestisse ja Ida-Virumaale, sammaldunud kalmistutele ja hurmavate vaadete loodusesse. Kui „Teneti“ võtted koondusid pealinnas, siis näiteks Soome tipprežissöör Antti Jokinen filmis tänavu suvel mängufilmi „Helene“ hoopis

Esna ja Palmse mõisas. Taani suurfilmi „Erna on sõjas“ tarbeks tehti suurejoonelisi massistseene aga Tartumaal, mille maastik sarnaneb sobivalt Taani omaga.

Ainuüksi kolme eelneva näite põhjal, kuigi neid on teisi, tõuseb esile Film Estonia tagasimaksesüsteemi kasu regionaalse arengu võtmes, sest kohalikul tasandil tehtud kulud ergutavad eelkõige vastava piirkonna majandust, rääkimata positiivsest kuvandist ja kaudsest toetusest turismile. Filmivõtetest Lõuna-Eestis võidavad kohalikud majutusasutused ja toitlustajad, kes pakuvad peavarju võttemeeskonnale ja hoolitsevad pikkael vöttepäevadel täis kõhu eest. Võidavad ka kohalikud väikeettevõtjad, kelle teenused võivad filmi jaoks vajalikuks osutada – teine-

kord võib just kohalik puusepp olla see, kellelt tellitakse filmi jaoks vajalik ese.

Mida on meil kaotada?

Aeg-ajalt tõuseb küsimus selle kohta, mida on Eestil sellisest toetuskavast võita. Kui pööraks aga küsimuse vastupidi – mida on meil kaotada? Kui vaadata korraks otsa numbritele, siis „Teneti“ võtetega seotud tagasimakseks eraldas valitsus tänava erandkorras viis miljonit eurot, kokku tehti kohapeal kulutusi aga 16 miljoni euro eest. Kuidas panna rahasse aga seda väärtust, mille tõi kaasa ainuüksi Christopher Nolani siinviibimine ja seda saatnud rahvusvaheline meediahuvi?

Filmimaa toimib ka väljaspool kinosaal, filmikunst paneb

Soome tipprežissöör Antti Jokinen: Eestis töötada on suur nauding

Eestis töötamine on olnud suur nauding. Aina rohkem saab Eestit võrrelda suurte Euroopa filmikeskustega, nagu Budapest või Praha. Sinne tootmine tegutseb väga kõrgel tasemel ja ma tajun kõikide meeskonnaliikmete suurt pühendumust töösse. Olen toetust Eestis töötamisele avalikult välja näidanud ka mujal maailmas, kui teiste režissööride ja tootjatega tulevad jutuks sobivad võttepäigad.

Antti Jokinen on Film Estonia raames toetatud Soome ajaloodraama „Helene“ režissöör.

Mida teevad teised riigid?

Rahvusvaheline filmitööstus ei tunne riigipiire ja lihtsam on tuua näiteid riikidest, kus puudub tagasimakse süsteem. Toetuskava vajalikkust on märganud nii Euroopas kui ka mujal maailmas Põhja-Ameerikast Austraaliani. Konkurents on selles vallas tihe ning kõik riigid loovad aina heldemaid ja mugavamaid süsteeme, et meelitada filmitootjaid oma riiki. Kui Eestis loodi toetuskava 2016. aastal, siis näiteks Leedus tehti see juba 2014. aastal. Alguses määratud 20% tagasimakse tõsteti seal 30% just sel põhjusel, et rahvusvahelises konkurentsis püsida. Seejuures on Leedul rahvusvahelise koostöö toetuseks ette nähtud 50 miljonit eurot aastas.

Maailmas on vaid üksikud riigid, mille tagasimakse suurus jääb alla 20% kohapeal tehtavatest kuludest, nii on see näiteks Panamas ja Tais. Enamik riigid on rakendanud tagasimakse suuruseks 20%–30%, keskmisest kõrgema toetusega paistavad silma Kreeka, Iirimaa, Rumeenia ja lausa 47% kuludest annab tagasi Fidži.

inimesi otsima üles kohti, mida varem vaid helendavatel ekraanidel nähti. Nii on juhtunud Maltaga, mis tõmbab tuhandeid turiste „Troonide mängu“ võttepäikadega. Edulugu on saanud ka Islandit, mille filmifännid avastasid pärast James Bondi filmi „Die Another Day“. Sarnaseid näiteid võib laias maailmast tuua palju. Peter Jacksoni muinasjutulised „Sõrmuste isanda“ filmid panid Uus-Meremaa turisminduse positiivselt plahvatama, kultusfilm „The Beach“ põhjustas Tai väikesaarele Ko Phi Phi Leh aga sellise tormi, et võttepäik legendaarne rand suleti turistidele. Nüüd on meie endi mure leida võimalused, kuidas mitmekordistada rahvusvahelistest suurprojektidest saavat tulu.